

На допомогу молодим ученим

Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: навч. посіб. для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».-К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009.- 670 с.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Науково-навчальний посібник відомого мовознавця України давно очікуваний у вищій філологічній школі. Практичний досвід підтверджує: навчально-методичне забезпечення студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» далеко не повною мірою задовольняє фахові запити цієї категорії майбутніх педагогічних працівників, філологів, журналістів. Згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою магістранти мають оволодіти новою інформацією в галузі лінгвістики, поглиблено вивчають структуру української мови, особливості її функціонування в синхронічному і діяхронічному аспектах, зацентовують увагу на прикладному характері української мови як засобу самоформування і самовираження особистості, вчаться здійснювати критичний аналіз різних соціо- і психолінгвістичних концепцій, опановують методологію, методикау і практику науково-дослідницької діяльності в цій галузі, удосконалюють уміння і навички лінгвістичної теорії й актуальних проблем українського мовознавства в освітніх закладах різних типів. Важливим підґрунтям магістерської філологічної підготовки є лінгвокультурознавча і риторична складові, спрямовані на поглиблення лінгвокультурознавчої та мовнокомунікативної компетенцій студентів.

Книга презентує цілісну інноваційну концепцію інтегрованого навчального курсу «Українська мова в освітньому просторі», який уповні має знайти місце у варіативній частині магістерської підготовки і ефективно реалізується крізь призму етнокультурних і соціолінгвістичних змін кінця ХХ – початку ХХІ століття, факти когнітивної, комунікативної лінгвістики, риторики, лінгвокультурології, комунікативно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів. Першочергове місце в посібнику займає наука (знання), технологія, соціально-культурні цінності, тріада «студент – підручник – викладач», проблемний підхід, діалоговий режим спілкування, самостійна пізнавальна діяльність. Наскрізна концептуальна ідея

науково-навчальної праці – формування креативної мовної особистості, яка має розвинуте чуття мови, мовний смак, здійснює вивчення фольклорного і художнього тексту в культурно-антропологічному просторі, опановує виховні цінності рідного та інших народів.

Імпонує послідовність, вираженість авторського бачення щодо ключових понять. Узгодженими є принципи, на які спирається автор: соціокультурний, комунікативно-діяльнісний, а також принципи взаємозв'язку навчання, виховання і креативності, особистісної орієнтації, активної пізнавальної діяльності, культуровідповідності, наступності.

Чітка структура науково-навчального посібника, де знайшли місце чотири інформаційно насичених і напрочуд цікавих розділи.

Методологічна глибина, фундаментальність, системність підходу до досліджуваних явищ, відкритість до нових ідей і, безумовно, внутрішня цілісність – такі риси модуля **«Мовна освіта і мовне виховання. Лінгводидактика»**. Досить виражено презентовано поняття «мова як духовна категорія». Слушну аргументацію наведено щодо *мовного смаку* (системи ідейно-естетичних і психолінгвістичних орієнтацій соціальної групи мовців чи окремого мовця щодо мови, динаміки суспільної мовної свідомості) і *мовного чуття* (індивідуальної системи підсвідомих оцінок, що ґрунтується на літературних нормах і мовних ідеалах).

У містких і глибоких параграфах першого модуля вчений запрошує освітян до дискусії: чому мовне навчання (чи то української чи іноземної мов) не переходить у вільне володіння мовою. Тільки задіявши практичний і виховний аспект мовної освіти, - наголошує Любов Іванівна,- забезпечимо формування мовного чуття та мовного смаку. Саме в органічному зв'язку мовного навчання і мовного виховання формуються мовні здатності і мовні здібності, мовна культура, усвідомлена естетична мовна поведінка, мовна мода, мовна стійкість.

Серед актуальних лінгводидактичних проблем першого модуля – аксіологічний і культурологічний аспект викладання української мови і формування культури мовлення, виховання читацького інтересу в учнівської і студентської молоді.

Вважаючи, що авторитет кожного навчального закладу визначається наявністю відомих наукових шкіл, видатних учених, Любов Мацько аргументовано характеризує мовну особистість вчителя-словесника і викладача-філолога.

Культуромовні міркування важливі для фахівців різних напрямів, вагомі і для профільного навчання української мови у старшій школі. З урахуванням функціонально-діяльнісного, особистісно зорієнтованого підходів, а також компетентнісного, що задекларований у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, подані концептуальні засади профільного навчання української мови (профіль – українська філологія). А оцінювання і самооцінювання у профільних старших класах пропонує збагатити рівнями автономного, незалежного, компетентного користувача.

У місткому і глибоко яскравому другому модулі **«Історія нової української літературної мови. Соціолінгвістика. Українська мова в особистостях»** зосереджено увагу на актуальних питаннях історичного розвитку української літературної мови і перспективних напрямках мовознавчих досліджень. Ідеться про дослідження мови творів відомих науковців. Такий підхід дає можливість досягнути мовотворчості, мовно-національні риси вченого. У модулі розглядається значення мовотворчості Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Михайла Грушевського. Дискутує автор і стосовно мовних поглядів Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Олександра Потебні, Івана Франка, спонукає молодих науковців до вивчення питання мови у творчості Максима Рильського, Олександра Довженка, Михайла Жовтобрюха тощо.

Змістове наповнення модуля **«Стилістика. Текст як об'єкт лінгвістичних досліджень. Лінгвістичний аналіз тексту»** спрямоване на поглиблення знань про лінгвокультурологічний, дискурсивний, лінгвосинергетичний, лінгвопрагматичний, лінгвотрансакційний аналізи, на розвиток лінгвокультурологічної компетенції креативної мовної особистості, яка вміє застосовувати отримані знання і сформовані вміння в нових постійно мінливих умовах. Аналізуючи ознаки тексту, відомий мовознавець розширює коло проблемних питань щодо показників зв'язності,

членованості, інформативності, завершеності, збагачуючи їх висвітлення необхідним матеріалом стосовно гіпертексту з нелінійною структурою.

Модуль **«Риторика. Мовні питання у засобах масової комунікації»** насичений інтерв'ю, виступами, уривками теле- і радіопередач, в яких брала участь, власне, і сама Любов Іванівна Мацько, відомий стиліст і ритор України. Мета параграфів – спрямувати молодь на удосконалення комунікативної компетенції, що здійснюється при оволодінні риторичними знаннями про сутність, правила, специфіку фахового спілкування в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях, набутті комунікативних умінь.

Виразною особливістю книги є відхід від сухого академізму, доступна форма викладу, лаконічність, послідовність, системність, вивіреність уживаних термінів, коректно виписані «місточки» між модулями, за якими – тривалий серйозний пошук, наукова спостережливість, загострена увага до найдрібніших деталей мовного матеріалу. Замість звичних монологічних текстів з нейтральним тоном ми отримуємо насолоду працювати з новими текстовими нормами діалогічного мовлення. Любов Іванівна заохочує прагнення читачів і насамперед молодих колег, яким пропонується книга, терпляче, зосереджено, глибоко занурюватися в сутність аналізованих явищ, підніматися до істинної висоти в мистецтві спостереження й узагальнення. Особливий світ лінгвістики Любов Мацько збагачує і підносить мовним добротворенням і мовним оптимізмом, животворним впливом Українського Слова на розум і почуття співгромадян.

Олена Семенов,
доктор пед. наук, професор (м.Київ)